

Kapcsolatok

Fejlesztés-tanulmány

Gáspár Emese

Képzőművészeti és Formatervező Egyetem, Dekoratív Művészetek és Formatervező Kar,
Divattervezés, Mesterképzés

Témavezető: dr. Szilágyi Tosa Katalin, egyetemi adjunktus

Képzőművészeti és Formatervező Egyetem, Képzőművészeti Kar, Művészetpedagógia
Tanszék

and the guy
says, "rectum?
damn - near
killed 'im!"

Az öltözködés tudományaként emlegetett, egyelőre még gyenge lábakon álló tudományos megközelítése a ruha, a test és a környezet viszonyának, ezidáig még egyetlen szakdolgozatban vagy szakkönyvben sem volt átfogóan kifejtve. Ezért a szakirodalom a témakörre vonatkozóan elég csekély. Az erre irányuló írások mind úttörő jellegűek. Mivel kevés az öltözködés ezen aspektusával foglalkozó szakember, a létező vélemények nagyon eltérőek, sok esetben pedig szöges ellentétben állnak egymással.

Gerge Van Ness Dearborn (1898-1938), egy Amerikában tevékenykedő fizikus szerint az Ember természeténél fogva meztelen, felöltöztetésekor pedig figyelembe kell venni ezt a tényt. Felöltöztetni őt pedig, annyit tesz, mint egy mű környezethez szoktatni a testét. Ezért a megfelelő ruházat kialakításának folyamatában sokkal több a fiziológiai vetület, mint azt egyesek gondolnák. Az öltözködés-pszichológia fiziológiai része három kapcsolatot különböztet meg, ami a ruhát illeti: egyet a bőrrel, egyet az emberi mozgással és viselkedéssel és végül egyet a test hőmérsékletével.

A ruha az egyik fontos tényező, ami az egyén személyisége és környezete között áll, úgy materiális, mint spirituális értelemben. kölcsönhatások sorozatának eredménye, ami arra enged következtetni, a fizikus szavaival élve, hogy az élet maga is, bizonyos értelemben véve, az egyén reakciója a környezetére nézve. Ezek a hatások, ember és környezet között, egyetemességüknél és folytonosságuknál fogva fontosak lehetnek úgy gyakorlati, mint tudományos értelemben. A ruha olyan, mint egy második bőr, mint az egyén határainak a kibővítésére és meghosszabbítására szolgáló eszköz. Létrejött nem csak esztétikai örömből fakad, hanem a külső világ megváltoztatására vagy befolyásolására irányuló szándékból is. Amikor ilyen gyakorlati célok vezérelnek is, a környezet kapcsolatainak az elemzésében képzeletvilágunk hasonló kivetítéséről van szó, akár esztétikai esetben.

A jelen tanulmány szempontjából elhanyagolhatóak azok a magyarázatok, amelyek a ruházkodás kialakulására úgy tekintenek, mint az időjárás viszontagságai ellen létrejött

védőeszközre vagy mint az illetlenség érzésének a megjelenésének első válaszreakcióira. A problémafelvetés teljes mértékben a ruha és más testi dekorációk nyújtotta lelki élvezetre korlátozódik. Ugyanakkor sem a mások csodálatából táplálkozó hiúság magasztalására nem törekszik, hanem csupán a viselő érzélemvilágára összpontosít. A díszítésben és az öltözködésben lelt örömeink mibenlétére, okára, kifejezési formáira, inspirációs forrásaira és a közöttük fennálló kölcsönhatásokra keres lehetséges válaszokat.

Amikor egy idegen testet - Rudolf Hermann Lotze (1817-1881) német filozófus megnevezésével élve - kapcsolatba hozunk a testünkkel, a saját egzisztenciánkról alkotott tudomásunk kiterjed ennek az idegen testnek a legtávolabbi pontjáiig és felületéig. Ennek következménye saját énkünk meghosszabításának érzése, és olyan, a mi személyiségünkől idegen, érzések eltulajdonítása, ami meghatározhatatlan mennyiségű erőt, ellenállást és egyensúlyt eredményez.

A kezdetleges állapotai ezeknek az érzéseknek a fejdíszek és lábbelik megjelenésével bukkant fel. Mindkét öltözékiegészítő sajátosságosan kialakítva oly módon, hogy, ha csak látszólag is, de valamicskével hozzájáruljon a magasság növeléséhez. A fejdísznek bármely formája a gravitációs tengelyén keresztülhaladó képzeletbeli merőleges segítségével, a közvetlenül érzékelt fej gravitációs tengelyének a meghosszabításaként érzékelhető. Ennek eredményeként nem csupán a testünkről alkotott érzetünket növelik, de kitágítják az én és a személyiség létezésének érzését.

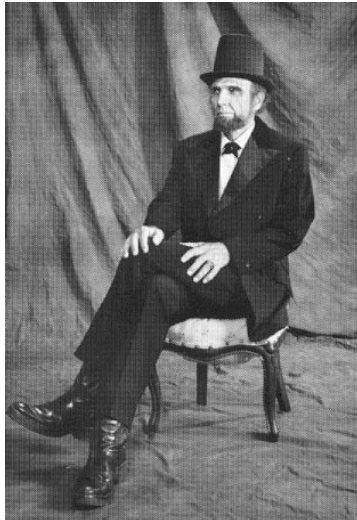

Egy fejdísz azon értéke, hogy mennyire képes érzéseket ébreszteni a magasságában és részben a formájában keresendő. Ha a forma a súly egyenletes eloszlásának a létrejöttéből születik, akkor képes erőt és egyensúlyt sugározni. Ellenkező esetben, ha a súlypont kívül esik a test súlypontján és különösebb fizikai erőfeszítésre van szükség ennek ellensúlyozására, a fejdísz elveszíti funkcióját, mivel nem arra hivatott, hogy bosszúságot okozzon hanem, hogy az önmagunk és környezetünk között fennálló kapcsolatot felerősítse.

Így jön létre az a kellemes érzécsalódás, hogy önnön énkünk, az egész életünk, és minden erőnk kiterjed egészen addig a pontig, ahol a fejdísz legmagasabb pontja található. Minden egyes lépésnél ami megrázza, és minden fuvallatnál ami mozgásba lendíti a fejfedőt úgy érezzük, mintha valamely szerves részünk himbálózna előre és hátra a fejünkön. Ezért, természetesen, valaki sokkal magabiztosabbnak érzi magát egy cylinderben, mint egy sapkában, ez utóbbi csúcsos vége ügyetlenül töltve be ugyanazt a feladatot. És ezzel az argumentummal elérkeztünk annak a hajlammak az indoklásához, ami már nagyon korán megmutatkozott a kultúra alacsonyabb stádiumaiban, majd kifinomultabb és rafináltabb

formában volt jelen magasabb fejlettségi fokon, hogy miért erősíti viselője öntudatát személyének fenséges hosszanti megnyújtása, ugyanakkor miért növeli viselője félelemkeltő és/vagy tiszteletet parancsoló hatását másokkal szemben.

Prominens személyiségek, akik kalapot viseltek

Abraham Lincoln

Winston Churchill

Napoleon Bonaparte

Ezeket a kölcsönhatásokat, vagyis azt, hogy a ruhának vagy kelléknek nem csupán a test fizikai megváltoztatására terjed ki a hatása, hanem az ember önmagáról alkotott nézetét és a mások szemében kialakult képet is képes befolyásolni, a XX., és most már a XXI. század is arra használta fel, hogy identitásokat faragjon. Identitás alatt értendő az egyén társadalmi szerepe és pozíciója, személyisége, és más, fizikailag megnyilvánuló, tulajdonága.

William Hazlitt (1818-) XX. századi filozófus a divat funkciójára kérdez rá. A divatot úgy írva le, mint szédítő újítások és nyughatatlan hiúság sorozatát, ami csupán örökös felszínes változással jár. Ugyanakkor Hazlitt szerint a ruha a névjegykártya titkos kulcsa, ami a gazdagabb rétegeket célozza meg státusuk kifejezése végett. A elmúlt század közepén, a filozófus jelenében, úgy vette észre, hogy a divat veszít az erejéből, mivel igyekeznek elmaszkolni a társadalmi különbségeket.

Ugyanabban az időszakban, William I. Thomas (1908) szociológus az emberek természetes dísztelenségére hívja fel a figyelmet az állatokkal szemben. Az ember idővel különféle tárgyakat használt fel saját testének az ékesítésére, amit a szociológus díszítőelemeknek nevez, és ami a következőket hivatott lekommunikálni az ember személyazonosságáról: szexuális vonzerő, erő és szex. Teljesen különhatárolja a ruhát és a díszítőkellékeket, mondván, hogy két teljesen eltérő okból alakultak ki.

Thomas felhívja a figyelmet, hogy míg a férfiak majdnem teljesen feladták a díszítőelemek viselését, addig a női nem arra szakosodott, hogy viselje és áhítozzon utána - magyarázza az öltözködésre vonatkozó nemi különbségeket. De ugyanakkor, a nők identitásának nem valódi kifejezései, sem nem individuális személyazonosságok tükörképei, hanem a divat mechanizmusának alávetett, és így közvetetten az iparág termelőinek függvényei.

A fejdísz-tanulmány gyakorlati megvalósítása, amelelt próbál állást foglalni, hogy önnön kifejezésünknek nem szabhat gátat az éppen érvényben lévő divatirányzat. A XXI. században az anyagok és a technikai fejlettség, valamint az rendelkezésünkre álló információmennyiség lehetővé teszi az új megnyilvánulási formák létrehozását. Ezeknek a létrehozása ugyanakkor azt is feltételezi, hogy ez egyén belső késztetést érezzen az önkifejezésére, ha tudattalanul is.

Pszichológiai viszonylatban ez a késztetés csak akkor valósulhat meg, ha kritikus és analitikus szemmel vizsgáljuk a körülöttünk levő dolgokat. Grace Morton (1926) textil- és divat szakos egyetemi tanár a ruha esztétikuma és a személyiség között fennálló kapcsolat tudományos megvitatásának a szükségszerűsége mellett érvel, ami, szerinte, felemelné az öltözkékválasztást egy pusztán intuitív szintről egy tudományosabb alapra.

A divat mechanizmusát most teljesen figyelmen kívül hagyva, csupán az egyén, akiről feltételezzük, hogy a fent említett kritikus és analitikus jellemmel rendelkezik, ugyanakkor új kifejezési formákat keres az önmaga és környezete között fennálló kapcsolat kinyilvánítására, mint üveg és tükör működik, egy sor reflexiót eredményezve. Ezek a reflexiók (vagy visszatükrözések), az egyén személye és környezete között egy bonyolult hálórészt alakítanak ki, amelyben a hatás, visszahatás és kölcsönhatás számai majdnem kivehetetlenné válnak.

Az üveg-tükör hasonlatot arra alapoztam, hogy az egyén az őt körülvevő világból ért hatásokat sokkal inkább befogadja, átgondolja, szelektálja, majd pedig kivetíti, mint fordítva.

Az egyén érzékeli az Egészet, de az Egész nem képes felfogni a microszintű megnyilvánulásokat, mint ahogy mi sem érzékeljük a testünkben lezajló biokémiai folyamatokat, viszont a sejteknek tudomása van a test állapotáról. Ezért a jelen dolgozat sokkal inkább az ember viszonyára, és a környezetből ért ingerek interiorizálására majd exteriorizálására öszpontosít.

A tanulmány inspirációs forrása a természeti környezet, vagyis egy egyfajta vissza a természetbe Rousseau-i gondolatnak a megnyilvánulása. Itt a természet, mint eredendő inspirációs forrás szerepel. Kimeríthetetlen formái és változatai mindig is egy fontos referenciális pontnak számítottak az ember életében. Már a történelem kezdetekor is az ember és a természet kapcsolatára utaló barlangrajzokat figyelhetünk meg. A természet konstans hatása az emberre, és az embernek a szépről, a színharmóniáról alkotott nézeteire máig kiható hatással volt.

A fejdísz zöld filc alapra, szilikonnal felragasztott virágos rét. A virágok a sötétkéktől halvány kékbe hajolnak, elrendezésük aszimmetrikus és kusza. A virágoka szárainak az összevisszasága a bonyolult hatásrendszerekre utal, ami az ember és a természet között létrejön. A tavaszi megújulás szimbóluma ugyanúgy, mint a kölcsönhatások folyton változó és átalakuló voltái.

